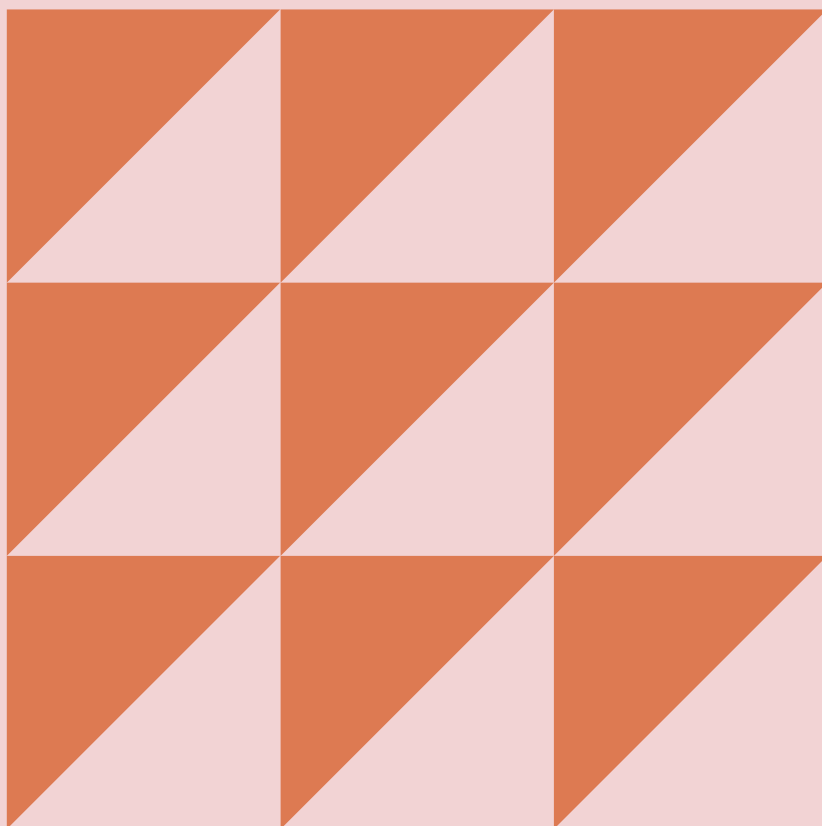

Docentondersteuning in vervolgonderwijs.

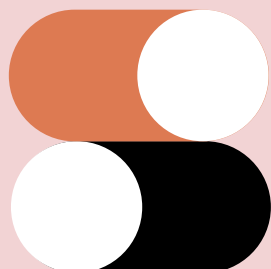
Een definitienotitie voor gezamenlijke taal

Docentondersteuning in vervolgonderwijs.

Een definitienotitie voor gezamenlijke taal

Op deze uitgave is de Creative Commons ShareAlike Naamsvermelding 4.0-licentie van toepassing. Maak bij gebruik van dit werk vermelding van de volgende referentie: Docentondersteuning in vervolgonderwijs. Een definitienotitie voor gezamenlijke taal. Utrecht: Npuls.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
2. Waarom een gezamenlijke taal voor docentondersteuning?	7
2.1 Eén taal voor meer impact in onderwijsvernieuwing	7
2.2 Afbakening van docentondersteuning	7
2.3 Docentondersteuning als netwerk binnen instellingen	8
3. Definitie docentondersteuning	9
4. De brede rol van docentondersteuning	11
4.1 Ondersteuning op individueel niveau	11
4.2 Ondersteuning op teamniveau	11
4.3 Ondersteuning op organisatieniveau	12
5. De unieke rol van docentondersteuners	15
Afsluiting en blik op de toekomst	16
Colofon	18

1. Inleiding

Deze definitienotitie biedt een gedeeld kader voor docentondersteuning. Het zorgt voor een gemeenschappelijke basis en een duidelijke taal. Het maakt duidelijk in welke omgeving docentondersteuning plaatsvindt en geeft een eerste aanzet voor een competentieprofiel voor docentondersteuning. Dit helpt om docentondersteuning binnen onderwijsinstellingen beter te positioneren en de impact ervan te vergroten.

Voor een effectieve en structurele aanpak van docentondersteuning is het belangrijk dat onderwijsinstellingen dezelfde taal spreken¹. Dit zorgt ervoor dat ondersteuning niet alleen een vast onderdeel wordt van het onderwijs, maar ook helpt bij een toekomstbestendige aanpak. Doorlopende verbetering en vernieuwing zijn noodzakelijk om het onderwijs adaptief en toegankelijk te houden.

“De grootste uitdaging is de mate waarin docentondersteuning vraaggericht en incidenteel is, wat vaak leidt tot ad hoc oplossingen in plaats van planmatige en evidence-informed ondersteuning.”

Lonneke Brands

Beleidsmedewerker Hogeschool Saxion

Goede docentondersteuning vormt de basis voor het duurzaam implementeren en opschalen van onderwijsinnovaties^{2,3}. Het helpt om vernieuwingen niet alleen in gang te zetten, maar ook blijvend te verankeren in de onderwijspraktijk, waardoor het onderwijs zich continu kan verbeteren.

Mbo-scholen, hogescholen en universiteiten werken in Npuls samen om doorlopend het beste onderwijs te bieden en leren zonder drempels mogelijk te maken.

2. Waarom een gezamenlijke taal voor docentondersteuning?

De definitie van docentondersteuning verschilt per persoon die je het vraagt.”

Menno de Waal, aanvoerder transformatiehub digitale leermaterialen
Npuls, adviseur onderwijsinnovatie Graafschap College

2.1 Eén taal voor meer impact in onderwijsvernieuwing

Om docentondersteuning effectief te organiseren en onderwijsvernieuwing duurzaam te verankeren, is er behoefte aan een gezamenlijke taal en duidelijkheid over de invulling van ondersteuningsrollen. Deze behoefte ontstaat doordat onderwijsinstellingen verschillende functies en rollen inzetten om onderwijsvernieuwing te ondersteunen, docenten en andere professionals te begeleiden en advies te geven. Door de uiteenlopende benamingen en invullingen per instelling ontbreekt soms het overzicht van wie welke ondersteuning biedt⁴. Dit kan leiden tot:

- **Ontbrekende schakels in ondersteuning**, doordat bepaalde taken niet worden opgepakt.
- **Dubbel werk**, wanneer verschillende teams of personen zich met vergelijkbare ondersteuning bezighouden zonder afstemming.
- **Uitdagingen in samenwerking**, zowel binnen instellingen als tussen verschillende onderwijssectoren.

Door een gezamenlijke taal ontstaat ‘gezamenlijke betekenisgeving’. Dit is het proces waarbij docenten, managers en andere betrokkenen samen kennis en ervaringen interpreteren, zodat deze breed gedragen en toepasbaar zijn⁵. Dit ondersteunt onderwijsinstellingen op verschillende manieren:

- **Van beleid naar praktijk**: beleidsdocumenten worden beter vertaald naar de dagelijkse onderwijspraktijk.
- **Eenduidige communicatie**: iedereen binnen en tussen instellingen begrijpt elkaar beter, wat samenwerking bevordert.
- **Duidelijkheid in taken en rollen**: misverstanden worden voorkomen en verantwoordelijkheden zijn helder.

2.2 Afbakening van docentondersteuning

Npuls kiest voor de term **docentondersteuning** om een specifieke groep binnen de bredere onderwijsondersteunende processen te duiden. Terwijl onderwijsondersteuning ook bredere taken omvat, zoals roostering, onderwijslogistiek en administratie, richt docentondersteuning zich specifiek op professionals die docenten begeleiden en ondersteunen bij het ontwerpen, verbeteren en innoveren van hun onderwijspraktijk, inclusief de inzet van technologie. Dit varieert van directe docentbegeleiding tot strategisch advies op beleidsniveau en betreft rollen zoals ICTO-coaches, onderwijsontwerpers en onderwijsadviseurs.

Hoewel docentondersteuning in deze definitienotitie centraal staat, is samenwerking met andere onderwijsondersteunende processen essentieel voor goed onderwijs. De term docentondersteuning sluit aan bij bestaande rollen en functies binnen veel instellingen, maar de exacte invulling verschilt per instelling.

2.3 Docentondersteuning als netwerk binnen instellingen

Docentondersteuning functioneert dus niet op zichzelf, maar binnen een netwerk van onderwijsondersteunende processen. Docentondersteuning speelt een belangrijke rol in duurzame onderwijsvernieuwing en versterkt de samenwerking tussen docenten, management en beleid⁶. Een goed beschreven profiel van docentondersteuners helpt om hun rol binnen onderwijsinstellingen te verankeren en hun expertise optimaal in te zetten. Binnen het Nederlandse vervolgonderwijs wordt docentondersteuning vaak ingedeeld op drie niveaus⁷:

- **Strategisch niveau:** bijdragen aan beleid en langetermijnplannen.
- **Tactisch niveau:** vertaling van beleid naar concrete acties.
- **Operationeel niveau:** directe begeleiding van docenten en teams bij innovatie en professionalisering.

Deze niveaus zijn in de praktijk niet strikt gescheiden; docentondersteuners werken vaak flexibel op meerdere niveaus. Zij creëren en versterken netwerken binnen instellingen en zorgen ervoor dat docentondersteuning structureel bijdraagt aan doorlopend het beste onderwijs.

3. Definitie docentondersteuning

Om de rol van docentondersteuners en de toegevoegde waarde van docentondersteuning helder te schetsen, is het belangrijk om eenduidig te definiëren wat hieronder wordt verstaan. Deze definitie laat zien hoe docentondersteuning bijdraagt aan het versterken van het onderwijs en de samenwerking met docenten, teams en management.

“Docentondersteuning richt zich op het begeleiden en versterken van docenten, teams en management bij het realiseren van doorlopend het beste onderwijs. Docentondersteuners vervullen met hun veelzijdige rollen zowel inhoudelijke als procesmatige ondersteuning. Ze schakelen flexibel tussen verschillende niveaus en contexten en dragen zo bij aan onderwijsinnovatie, beleidsontwikkeling en de inzet van technologie in het onderwijs.”

“Eigenlijk dat hele brede pallet van alles wat we doen voor docenten of voor het onderwijs om dat kwalitatief te versterken.”

Annet Smith

Medewerker beleid en advies, i-coach – Nova College

4. De brede rol van docentondersteuning

Docentondersteuning vindt plaats op alle niveaus binnen een onderwijsinstelling: van individueel niveau tot team- en organisatieniveau. Docentondersteuners schakelen tussen operationele, tactische en strategische taken en begeleiden niet alleen docenten, maar ook teams en leidinggevenden. Hun doel is om onderwijsvernieuwing te stimuleren, samenwerking te verbeteren en een lerende cultuur te versterken.

4.1 Ondersteuning op individueel niveau

Het vermogen van docenten om zich aan te passen aan veranderingen is essentieel om het onderwijs flexibel en toekomstbestendig te maken. Docentondersteuners helpen docenten om in te spelen op ontwikkelingen in technologie, onderwijspraktijken en studentenbehoeften. Ze ondersteunen hen bij het integreren van nieuwe technologieën en didactische methoden en bieden trainingen en coaching gericht op professionele ontwikkeling^{4,8,9}. Deze begeleiding helpt docenten om flexibel te blijven en innovaties duurzaam in hun onderwijspraktijk te implementeren. Het draagt bij aan een cultuur waarin docenten zich voortdurend ontwikkelen en bijdragen aan onderwijskwaliteit en innovatie.

4.2 Ondersteuning op teamniveau

In het kader van de maatschappelijke opdracht voor digitale transformatie hebben we een Edu Digi Hub opgericht waarin actieve docenten & ondersteuners elkaar ondersteunen op het gebied van docentcompetenties met ICT o.a. digitale didactiek. Daarnaast hebben we ook een AI-community opgezet.”

Haye Jukema

Sr. Adviseur Onderwijs & Onderzoek - Hanze

Op teamniveau helpen docentondersteuners bij het versterken van samenwerking en begeleiden zij onderwijsvernieuwingen binnen vakgroepen en afdelingen. Dit varieert van het

faciliteren van professionele leergemeenschappen tot het ondersteunen van teams bij de implementatie van nieuwe onderwijsmethoden of technologieën¹⁰. Docentondersteuners helpen teams om:

- **Gezamenlijke doelen en een gedeelde visie te formuleren**, waardoor eigenaarschap en betrokkenheid worden versterkt⁵.
- **Effectief samen te werken** bij het ontwikkelen en evalueren van onderwijsinnovaties¹¹.
- **Van en met elkaar te leren** door het delen van ervaringen en best practices¹¹.

De rol van docentondersteuners is hierbij niet alleen faciliterend, maar ook strategisch⁸. Ze zorgen ervoor dat onderwijsvernieuwingen niet eenmalig zijn, maar duurzaam een plek krijgen in de onderwijspraktijk.

4.3 Ondersteuning op organisatieniveau

Op organisatieniveau werken docentondersteuners samen met leidinggevenden, beleidsmakers en strategische teams om langetermijnvisies voor onderwijsontwikkeling vorm te geven. Hun bijdrage richt zich op het ontwikkelen van beleid en strategieën die gericht zijn op duurzame vernieuwing en kwaliteitsverbetering van het onderwijs.

“Evalueren gebeurt niet altijd, hierop moeten we blijven sturen.”

Annet Smith

Medewerker beleid en advies, i-coach – Nova College

Belangrijke taken van docentondersteuners op dit niveau zijn:

- **Adviseren over de implementatie van onderwijsinnovaties** en ondersteunen bij de vertaalslag van beleid naar de praktijk.
- **Monitoren en evalueren van innovatieprocessen**, zodat verbeteringen aantoonbaar bijdragen aan beter leren.
- **Creëren van een lerende cultuur**, waarin onderwijsinstellingen hun prestaties regelmatig evalueren en verbeteren op basis van ervaringen en evidence-informed inzichten.

In veel onderwijsinstellingen zijn docentondersteuners werkzaam binnen Centers for Teaching and Learning (CTL's) of vergelijkbare ondersteuningsstructuren^{12,13}. Hier wordt expertise gebundeld en wordt continu gewerkt aan het versterken van de onderwijskwaliteit.

“Er zijn wel standaard evaluaties na het volgen van cursussen, maar deze meten vooral tevredenheid en niet de daadwerkelijke effectiviteit.”

Lonneke Brands

Beleidsmedewerker Hogeschool Saxion

5. De unieke rol van docentondersteuners

Wat docentondersteuners bijzonder maakt, is hun vermogen om bruggen te slaan tussen onderwijskundige kennis, praktische ondersteuning en strategische doelen^{4,9,14}. Ze werken als verbindende schakel binnen de onderwijsorganisatie. Ze brengen docenten, teams en beleidsmakers samen om onderwijsontwikkeling te versterken. Hun werk vraagt om:

- **Flexibiliteit**, omdat zij opereren in verschillende contexten en op meerdere niveaus binnen de organisatie.
- **Kennis van onderwijskunde, technologie en veranderkunde**, omdat onderwijsinnovaties steeds complexer worden en verschillende disciplines raken.
- **Een coachende en faciliterende houding**, zodat zij docenten en teams ondersteunen bij hun eigen leer- en ontwikkelprocessen.

Docentondersteuners combineren praktische oplossingen met strategisch inzicht. Ze zorgen ervoor dat innovaties geen tijdelijke experimenten blijven, maar duurzaam bijdragen aan blijvende verandering. Dit maakt hen onmisbaar in het realiseren van doorlopend het beste onderwijs zonder drempels.

Afsluiting en blik op de toekomst

Onderwijsinstellingen staan voor de opgave om in een steeds veranderende context doorlopend het beste onderwijs te realiseren. Docentondersteuning speelt hierbij een belangrijke rol. Deze definitienotitie biedt onderwijsinstellingen inzicht in de rol, taken en waarde van docentondersteuning en vormt een basis voor een gezamenlijke taal. De definitienotitie is gebaseerd op relevante literatuur, een behoeftepeiling en een impactanalyse van bestaande producten. Daarnaast is gebruikgemaakt van input van de meedenkgroep met vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen, bijdragen van experts en feedback van gebruikers (zie colofon). Ze bouwt voort op eerdere initiatieven zoals “*Doorpakken op Digitalisering*” en het “*Versnellingsplan*”, waarin onder andere de rol van de onderwijskundig ICT-professional en i-coach werd benadrukt^{15,16}.

We danken alle betrokken onderwijsprofessionals, experts en leden van de meedenkgroep die met hun kennis en ervaringen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze notitie. Hun bijdragen hebben geholpen om een gedeeld kader te creëren dat aansluit bij de praktijk van mbo, hbo en wo.

Deze definitienotitie maakt deel uit van een bredere aanpak om docentondersteuning binnen onderwijsinstellingen te versterken en te professionaliseren. Onderdeel hiervan zijn competentieprofielen die inzicht geven in de benodigde kennis, vaardigheden en competenties en laten zien hoe deze rollen bijdragen aan kwalitatieve en duurzame ondersteuning van het onderwijs.

Bronnen

1. Thomas, Joyce, and Deana McDonagh. ‘Shared language: Towards more effective communication’. *The Australasian Medical Journal* 6, no. 1 (31 January 2013): 46–54. doi.org/10.4066/amj.2013.1596.
2. Serdyukov, ‘Innovation in Education’; Serdyukov, Peter. ‘Innovation in Education: What Works, What Doesn’t, and What to Do about It?’ *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning* 10, no. 1 (3 April 2017): 4–33. doi.org/10.1108/JRIT-10-2016-0007
3. Kirschner et al., ‘Determinants for Failure and Success of Innovation Projects’. Kirschner, P. A., M. Hendricks, F. Paas, I. Wopereis, and B. Cordewener. ‘Determinants for Failure and Success of Innovation Projects: The Road to Sustainable Educational Innovation’. *Association for Educational Communications and Technology*, October 2004. eric.ed.gov/?id=ED485042
4. Vennix, J, P Dekker, E Hebbink, A Peet, M ter Beek, D Hopster den Otter, and M van Geel. ‘Rapport: Focus op de onderwijskundig ICT-professional’, 2021. versnellingsplan.nl/Kennisbank/focus-op-de-onderwijskundig-ict-professional/.
5. Coburn, ‘Collective Coburn, Cynthia E. ‘Collective sensemaking about reading: How teachers mediate reading policy in their professional communities’. *Educational Evaluation and Policy Analysis* 23, no. 2 (2001): 145–70. doi.org/10.3102/01623737023002145.
6. Van Den Boom-Muilenburg, S.N., C.L. Poortman, A.J. Daly, K. Schildkamp, S. De Vries, J. Rodway, and K. Van Veen. ‘Key Actors Leading Knowledge Brokerage for Sustainable School Improvement with PLCs: Who Brokers What?’ *Teaching and Teacher Education* 110 (February 2022): 103577. doi.org/10.1016/j.tate.2021.103577.
7. Graham, Charles R. ‘Theoretical Considerations for Understanding Technological Pedagogical Content Knowledge (TPACK)’. *Computers & Education* 57, no. 3 (2011): 1953–60. doi.org/10.1016/j.compedu.2011.04.010
8. MBO digitaal. ‘Positionering en rol lcoach’, September 2024. tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0379772990240103?src=recsys.
9. Kappert, J, F Schouwenburg, L Bakker, W Krassenberg, and M Bijleveld. ‘Bruggen Bouwen, De succesfactoren voor i-Coaches in Mbo’. Kennisnet.nl – saMBO-ICT, June 2018. mbodigitaal.nl/wp-content/uploads/2018/06/iCoaches-Bruggenbouwen-ipdf.pdf
10. DuFour, R. ‘What Is a professional learning community?’ 61, no. 8 (2004): 6–11.
11. Stoll et al., ‘Profe Stoll, Louise, Ray Bolam, Agnes McMahon, Mike Wallace, and Sally Thomas. ‘Professional Learning Communities: A Review of the Literature’. *Journal of Educational Change* 7, no. 4 (28 November 2006): 221–58. doi.org/10.1007/s10833-006-0001-8.
12. Kottmann, Andrea. ‘Innovation of Education at Higher Education Institutions’. University of Twente, 2023. research.utwente.nl/en/publications/innovation-of-education-at-higher-education-institutions-the-cont
13. Thematic Peer group Report. ‘Development and strategic benefits of learning and teaching and teaching centers’. Learning and Teaching Paper. European University Association, March 2024. eua.eu/images/site/publications/eua%20tpg%20report_%20it%20centres%20final.pdf
14. A Akkerman, Sanne F., and Arthur Bakker. ‘Boundary crossing and boundary objects’. *Review of Educational Research* 81, no. 2 (June 2011): 132–69. doi.org/10.3102/0034654311404435

Colofon

Deze definitienotitie is opgesteld in het kader van team docentondersteuning van Npuls, om een uniforme en eenduidige begripsbepaling te bieden voor docentondersteuning. Deze definitienotitie is samengesteld door:

Tekstschrijvers team docentondersteuning Npuls:

Daphne Vogel – MD, PhD, MEd. Onderzoeker, Inholland

Fleur Papavoine – MEd. Voormalig docent primair onderwijs

Mijke van As – MEd. Onderwijskundig ontwerper, Curio

Nienke Stumpel – Msc. Docent, zelfstandig onderwijskundig adviseur

Met bijdragen van:

- Menno de Waal – Aanvoerder Transformatiehub Digitale Leermaterialen, Npuls, adviseur onderwijsinnovatie, Graafschap College
- Annet Smith – Medewerker Beleid en Advies, i-coach, Nova College
- Haye Jukema – Sr. Adviseur Onderwijs & Onderzoek, Hanze
- Lonneke Brands – Beleidsmedewerker, Hogeschool Saxion

In samenwerking met:

- Vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen,
- Leden van de meedenkgroep bestaande uit:
 - 10 vertegenwoordigers vanuit 9 MBO onderwijsinstellingen
 - 11 vertegenwoordigers vanuit 9 HBO onderwijsinstellingen
 - 5 vertegenwoordigers vanuit 4 WO onderwijsinstellingen
- Drie experts uit het werkveld
- Vijf projectleiders Npuls die nauw samen werken met docentondersteuning

Bij het opstellen van deze definitienotitie is gebruikgemaakt van bestaande documenten, zoals “*Doorpakken op Digitalisering*” en het “*Versnellingsplan*”. Daarnaast is relevante literatuur geraadpleegd en hebben meerdere vertegenwoordigers en experts van verschillende instellingen meegedacht. Gedurende het proces zijn er meerdere dialoogsessies en feedbackmomenten geweest, waarin inzichten en suggesties zijn besproken en verwerkt om tot een breed gedragen definitie te komen.

Dit document is versie 1 en dateert van februari 2025. Voor vragen of opmerkingen kunt u contact opnemen met info@npuls.nl

Deze definitienotitie is tot stand gekomen met financiering vanuit het programma Npuls

**Onderwijs
bewegen.**